

Lingua salutaris turbæque lucerna scholaris,
 Argumentandi solertia, copia fandi,
 Post mundi bella, nova fulget in æthere stella.
 De mando fragili sub mense vocatur aprili,
 Eloquii flos, consilii ros, ingenii cos,
 Grammaticæ fons, Rhetoricæ pons, ac Logicæ mons,
 Ecclesiæ lux, iustitiæ dux inter iniquos,
 Gymnasii fax, discipuli pax, justus et insons.
 Hinc abiit, sed non obiit, nec desiit esse.
 Præterit sed non periit, transivit ad esse.
 Aspera gens violenter agens, super hunc fabricavit:
 Christus eum super æthereum jubar exhilaravit.

V.

(Opp. Philippi abbatis Bonæ-Spet, p. 801.)

Lucifer occubuit, stellæ, radiatæ, minores,
 Cujus vos radius hebetabat ut inferiores.

A Illius occasu tandem venistis ad ortum
 Naufragioque tulit vestræ ratis anchora portum.
 Maturus, docilis, pius, egit, prætulit, emit
 Cursum, jus, cælum, tempore, lege, fide.

VI.

(*Rev. Gall. et Francic. Script.*, t. XII, p. 415, Ex
 chronico Richardi Pictaviensis.)

Summorum major Petrus Abælardus
 Occidit, immanis factus dolor omnibus unus.
 Gallia nil majus habuit vel clarius isto.
 Nec mors cujusquam fit tanta ruina Latinis.
 In quantum fama Romani nominis exit,
 Illius ingenii studiorum fama volavit.
 Namque oritur patre Pictavis et Britone matre,
 Cum Francis studuit, monachus moritur Cabilonis.

PETRI ABÆLARDI

APOLOGIA SEU FIDEI CONFESSIO.

Universis Ecclesiæ sanctæ Filiis Petrus ABÆLARDUS ex eis unus, sed in eis minimus.

Notum proverbium est: Nil tam bene dictum quod non possit depravari; et, ut beatus meminit Hieronymus: « Qui multos scribit libros, multos sumit iudicis. » Ego quoque, cum pauca scripserim, parva, vel, ad comparationem aliorum, nulla, reprehensionis notam effugere non potui: cum tamen in his, de quibus graviter æccusor, nullam (sciat Deus!) meam cognoscam culpam, nec, si qua fuerit, procaciter defendam. Scripsi forte [at. fortassis] aliqua per errorem, quæ non oportuit; sed Deum testem et iudicem in animam meam invoco, quia in his de quibus æccusor nil per malitiam aut per superbiam præsumpsi. Multa in scholis multis locutus sum, nec unquam aquas furtivas, vel panem absconditum habuit mea doctrina. Palam locutus sum ad ædificationem fidei sive morum, quod mihi salubre visum fuit; et quæcunque scripsi, libenter omnibus exposui, ut eos iudices, non discipulos haberem. Quod si uspiam per multiloquium excessi, ut scriptum est: « In multiloquio non effugies peccatum (Prov. x, 19), » nunquam importuna defensio me effecit hæreticum, paratus semper ad satisfactionem de male dictis meis corrigendis, sive delendis: in quo certe proposito usque in finem perseverabo. Sed sicut meum est male dicta mea, si qua sint, velle corrigere, sic crimina mihi non recte injecta me propulsare convenit. Cum enim dicat beatus Augustinus: « Crudelis est qui famam suam negligit (5*) », ac, juxta Tullium, « Taciturnitas imitatur confessionem; » quæ scripta sunt contra me capitulis æquum duxi respondere, videlicet ratione servata, qua contra derogantium linguas beatus Gregorius fideles his instruit verbis: « Scendum est quia linguas detrahentium sicut nostro studio non debemus excitare, ne ipsi pereant, ita per suam malitiam excitas debemus æquanimiter tolerare, ut nobis meritum crescat: aliquando autem etiam compescere, ne dum de nobis mala disseminant, eorum qui audire nos ad bona poterant, corda innocentium corrumpant. » (6) Agnoscat ergo fraterna charitas me qualemcunque filium Ecclesiæ, cum ipsa integre cuncta quæ recipit, recipere; cuncta quæ respuit, respuere: nec me unquam unionem fidei disse, quamvis impar cæteris morum qualitate.

Quod igitur mihi vel per malitiam impositum est quod scripserim, « Quia Pater plena potentia, Filius quædam potentia, Spiritus sanctus nulla potentia, » hæc ego verba non tam hæretica quam diabolica, sicut justissimum est, abhorreo, detestor, et ea cum suo auctore pariter damno. Quæ si quis in meis reperiat scriptis, non solum me hæreticum, verum etiam hæresiarcham profiteor.

Tam Filium quam Spiritum sanctum ex Patre profiteor esse, ut ejusdem sint cum Patre substantiæ, ejusdem penitus voluntatis atque potentiæ; quæ quorum omnino eadem substantia vel essentia, nulla potest esse vel voluntatis diversitas, vel potentiæ inæqualitas. Quisquis etiam me scripsisse asscrit quod de substantia Patris Spiritus sanctus etiam non sit, malitiæ id vel ignorantiae maximæ fuit.

Solum Filium Dei incarnatum profiteor, ut nos a servitute peccati et a iugo diaboli liberaret, et supernæ aditum vitæ morte sua nobis reseraret.

(5*) Aug. serm 52, ad fratres in eremo.

(6*) Hom. 9, lib. 1 super Ezechiel.

Jesum Christum sicut verum et unicum Dei Filium ex substantia Patris ante sæcula genitum, ita tertiam in Trinitate personam, Spiritum quoque sanctum tam ab ipso Filio quam a Patre procedentem et credens assero et asserens credo.

Gratiam Dei ita omnibus necessariam, ut nec naturæ facultas, nec arbitrii libertas sine illa sufficere possit ad salutem. Ipsa quippe gratia nos prævenit ut velimus, ipsa subsequitur ut possimus, ipsa nos consociat, ut perseveremus.

Deum ea solummodo posse facere credo quæ ipsum facere convenit; et quod multa facere potest, quæ nunquam faciet.

Mala [al. Multa quoque] per ignorantiam facta, culpæ sunt ascribenda, maxime cum per negligentiam nostram contingat nos ignorare quæ nobis necessarium erat prænosse. Qualis ille fuit de quo Psalmista dicit: « Noluit intelligere ut bene ageret (*Psal.* xxxv, 4). »

Mala Deum impedire frequenter, fateor, quia non solum effectum malignantium prævenit, ne quod volunt possint, verum etiam voluntates eorum mutat, ut a malo quod cogitaverunt penitus divertant.

Ex Adam, in quo omnes peccavimus, tam culpam quam pœnam nos contraxisse assero, quia illius peccatum nostrorum quoque peccatorum omnium origo exstitit atque causa.

Crucifixores Christi in ipsa crucifixione gravissimum peccatum fateor commisisse.

Multa de Christo dicuntur quæ non tam secundum caput quam secundum corpus ipsius, quod est Ecclesia, sunt accipienda, ut ille spiritus timoris, quod est initium sapientiæ quem videlicet timorem perfecta charitas forasmittit (*I Joan.* iv, 19). Hujus ergo timoris spiritum in anima Christi, qui perfectissimam habuit charitatem, nunquam fuisse credendum est, qui tamen in inferioribus membris non deest. Tantæ quippe perfectionis et tantæ securitatis anima illa exstitit per ipsam Verbi unionem, ut sciret nil omnino se committere posse unde pœnas incurreret vel Deum offenderet. Castum quippe [al. vero] timorem in sæculum sæculi permanentem, qui proprie reverentia charitatis dicitur, tam ipsi animæ Christi quam electis angelis et hominibus inesse semper recognosco. Unde et de ipsis supernis spiritibus scriptum est:

Adorant dominationes, tremunt potestates. »

Potestatem ligandi atque solvendi successoribus apostolorum omnibus, ut ipsis æque apostolis concessam esse profiteor, et tam indignis quam dignis episcopis quandiu eos Ecclesia suscepit.

Omnes in dilectione Dei et proximi æquales, æqualiter bonos esse confiteor et meritis pares; nec quidquam meriti apud Deum deperire, si bonæ voluntatis affectus a suo præpediatur effectu. Non enim angelus, cum a Deo missus id quod facere vult impleverit, aut anima Christi suæ voluntati effectum adiderit, melior inde reputari debuit, sed æque quilibet bonus permanet, sive tempus operandi habeat, sive non, dummodo æqualem bene operandi voluntatem teneat, nec in eo quod non operatur remaneat.

Deum Patrem æque sapientem, et Filium æque benignum ut Spiritum sanctum profiteor, quia in nulla boni plenitudine, in nulla dignitatis gloria, una personarum differre potest ab alia.

Adventum Filii in fine sæculi posse attribui Patri, nunquam (sciat Deus!) in mentem meam venit, nec se verbis meis inseruit.

Sic et animam Christi non per se ad inferos descendisse, sed per potentiam, omnino a meis verbis et sensu remotum est.

Novissimum quoque capitulum, quod scripsisse criminor, quod neque opus, neque voluntas neque concupiscentia, neque delectatio, quæ movet [al. quæ moveant] eam, peccatum sit, neque debemus ea velle extinguere, nec minus a meis tam dictis, quam scriptis alienum est.

Quod autem capitula contra me scripta tali fine amicus noster concluderit, ut diceret: « Hæc autem capitula partim in libro Theologiæ magistri Petri, partim in libro Sententiarum ejusdem, partim in libro cujus titulus est: *Scito te ipsum*, reperta sunt, » non sine admiratione maxima suscepi, cum nunquam liber aliquis qui Sententiarum dicatur, a me scriptus reperitur. Sed sicut cætera contra me capitula, ita et hoc quoque per malitiam vel ignorantiam prolatum est.

Si qua igitur consolatio in Christo Jesu, si qua sunt viscera pietatis, fraternam pietatem vestram exoro ne innocentiam meam, quam a culpa veritas liberat, nemo [al. veneno] respergendo delinquat. Charitatis quippe est opprobrium non accipere adversus proximum (*Psal.* xiv, 3), et quæ dubia sunt in meliorem partem interpretari, et illam semper Dominicæ pietatis sententiam attendere: « Nolite judicare, et non judicabimini; nolite condemnare, et non condemnabimini (*Matth.* vii, 1). »